

BİBLİYOGRAFYA :

R. H. Fuller, "Sermon", *A Dictionary of Liturgy and Worship* (ed. J. G. Davies), London 1972, s. 344, 345; A. Z. Idelsohn, *Jewish Liturgy and its Development*, New York 1995, s. 16-17; R. Marsden, *The Cambridge Old English Reader*, London 2004, s. 165-166; W. A. Brown, "Theology and the Preaching of the Gospel", *The Biblical World*, XLIII/6, Chicago 1914, s. 382-395; L. O. Bristol, "Primitive Christian Preaching and the Epistle to Hebrews", *Journal of Biblical Literature*, LXVIII/2, New York 1949, s. 89-97; L. Buell, "The Unitarian Movement and the Art of Preaching in 19th Century America", *American Quarterly*, XXIV/2, New York 1972, s. 166-190; J. F. Mclue, "Luther and the Problem of Popular Preaching", *The Sixteenth Century Journal*, XVI/1, New York 1985, s. 33-43; D. G. Buttrick, "Preaching", *Encyclopedia of Christianity*, New York 2005, s. 973-977.

KÜRŞAT DEMİRCİ

VÂCİBÜ'İ-VÜCÛD

(bk. VÜCÛD).

VÂCİD

(الواجد)

Allah'ın isimlerinden
(esmâ-i hüsnâ) biri.

Sözlükte "bulmak, bilmek; müstağni olmak" anlamlarındaki **vecd** (**vücûd**) kökünden türeyen **vâcid** "dilediğini dilediği zaman bulan bir müstağni" mânasına gelir. Râgib el-İsfahânî'nin de belirttiği üzere insanlara nisbet edilen "bilerek, deneyerek bulmak, vâkıf olmak" fiili iç ve dış duyularla gerçekleşir. Bunun yanında Allah'ın ve nübüvvetin tanınması (mârifet) örneğinde görüldüğü gibi akıl yoluyla da idrak vardır. Cenâb-ı Hakk'a nisbet edilen her şeyi kendi hakikati ve mahiyeti üzere bilmek/bulmak (**vecd/vücûd**) "vasıtasız ilim" anlamına gelir, çünkü Allah organlardan ve vasitalardan münezehdir (*el-Müfredât*, "vcd" md.).

Vâcid kelimesi Kur'an-ı Kerim'de geçmemekle birlikte sekiz âyette fiil kalıplarıyla zât-ı ilâhiyyeye nisbet edilmiştir. Bunlardan üçü Resûlullah'ın hayatının ilk dönemlerine ait beyanlardır (ed-Duhâ 93/6-8; bk. M. F. Abdülbâki, *el-Mu'cem*, "vcd" md.). Vâcid isminin "bulmak, sahip olmak, bilmek" şeklindeki içeriğine uygun birçok âyet vardır. Sebe' sûresinde (34/2) gaybi bilen rabbe yemin edilerek göklerde ve yerde zerre kadar, ondan daha küçük veya daha büyük hiçbir şeyin Allah'tan gizli kalmayacağı ifade edilmiş, aynı muhteva Yûnus sûresinde de (10/61) yer almıştır. Vâcid ismi Tirmizî ve İbn Mâce'nin esmâ-i hüsnâ rivayetlerinde bulunmaktadır ("Da'a-

vât", 82; "Du'â", 10). Bir kutsî hadiste nakledildiğine göre Allah Teâlâ hidayet, mağfiret ve cömertliğinin sınırsızlığını belirttiikten sonra kendisinin cevâd (cömert), mâcid (şanlı, şerefli) ve vâcid olduğunu söylemiştir (*Müsned*, V, 154, 177; a.e. [Arnaût], XXXV, 294-296, 428-429).

Âlimler vâcid isminin "her şeyi bilen, hiçbir şeye muhtaç olmayan, emrini ve isteğini daima gerçekleştiren" şeklindeki mânasına vurgu yapmışlardır. Abdülkâhir el-Bağdâdî vâcidin sözlük anlamlarını beş grup halinde açıklamıştır. Birincisi "her şeyden müstağni, her şey kendisine muhtaç" anlamındaki ganî olup bu kelime de esmâ-i hüsnâdandır. İkincisi âlim gibi "nesne ve olayları mahiyetleriyle bilen" şeklindedir. Üçüncüsü "kaybettiği şeyi bulan" demektir. Fakat âciz ve eksiklik ifade eden bu muhtevanın zât-ı ilâhiyyeye nisbet edilmesi mümkün görülmediğinden buna "kaçma ve kaybolma konumunda bulunan her şeyi bilgisi ve mülkiyeti dairesinde tutan" diye mâna verilmiştir. Dördüncüsü "gazap eden" anlamı olup Allah'a izâfe edilmesi durumunda "düşmanlarına gazap eden, zalimleri dünyada ve âhirette cezalandıran" (müntakım) mânasına gelir. Beşincisi "seven" (**vecd**) demektir, bu da Allah'ın kulunu sevmesini belirtir (*el-Esmâ' ve's-şifât*, vr. 213^{a-b}). Vâcid isminden kulun nasibi bu ismin tecellisi çerçevesinde Cenâb-ı Hakk'ın kendisine verdiği ilim, servet ve beceriden Allah'ın yarattıklarını faydalandırmak, daima O'nun kerem, lutuf ve bağışlamasına sığınmaktır. Vâcid ismi kendine özgü içeriğiyle ilişkili bulunan birçok ilâhî isimle anlam yakınlığı içindedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Lisânü'l-'Arab, "vcd" md.; *Kâmus Tercümesi*, II, 43-44; *Müsned*, V, 154, 177; a.e. [Arnaût], XXXV, 294-296, 428-429; Hattâbi, *Şe'nü'd-du'â* (nşr. Ahmed Yûsuf ed-Dekkâk), Dimaşk 1404/1984, s. 81; İbn Fûrek, *Mücerredü'l-Makâlât*, s. 55; Kâdî Abdücebbar, *el-Muğni*, V, 222-223; Abdülkâhir el-Bağdâdî, *el-Esmâ' ve's-şifât*, Kayseri Râşid Efendi Ktp., nr. 497, vr. 213^{a-b}; Gazzâlî, *el-Makşadü'l-esnâ* (Fazlüh), s. 143; Bekir Topaloğlu - İlyas Çelebi, *Kelâm Terimleri Sözlüğü*, İstanbul 2010, s. 330-331.

BEKİR TOPALOĞLU

VÂCİDİYE MEDRESESİ

Kütahya'da
XIV. yüzyılın ilk çeyreğinde
inşa edilen medrese.

Kapısı üzerinde yer alan kitâbeye göre 714 (1314) yılında Germiyanlı Emîri Mübârizüddin Umur b. Savcı tarafından yapılmıştır. Kaynaklarda Umur Bey Medrese-

si, Demirkapı Medresesi, Molla Abdülvâcid Medresesi, Molla Vâcid Camii, Germiyanlı Medresesi şeklinde de anılan yapı, ismini burada bir süre müderrislik yapan Molla Abdülvâcid'den almaktadır. Tek katlı, iki eyvanlı olup kapalı avlulu medreseler grubuna dahildir. Yapının devrinde rasathâne olarak kullanıldığı hususunda yaygın bir kanaat vardır. 1950, 1956-1957, 1980 ve 1999 yıllarında onarım gören medrese 1965'te Kütahya Müzesi yapılmıştır.

Dıştan tamamen kesme taş kaplı yalın bir mimariye sahip yapıda kuzey cephesinin ortasında dışa taşkın sivri kemerli taçkapı yer alır. Derinliğinin üç yönden gelişen parça tonozlarla içbükey olarak örtüldüğü taçkapı dışarıya açılan bir eyvan görünümündedir. Bugünkü tonoz örtüsü orijinal değildir, onarım öncesinde üst örtünün yıldız tonoz olduğu bilinmektedir. Taçkapının önündeki şadırvanlı havuzun da sonradan yerleştirildiği anlaşılmaktadır. Kuzey cephesinde aslında ortadaki taçkapıdan daha içerlek tutulan, giriş mekânının iki yanında bulunan tonozlu odalar, bu odaların devamında doğuya ve batıya doğru ikinci bir kademe yapan yan kanatların sağır kuzey duvarları ile üçlü bir kademeleşme teşkil edilmiştir. Bu özellik kuzeybatı ve kuzeydoğu tarafından yapılan eklemelerle ve giriş bölümüyle yan kanatların cephede aynı düzlem üzerine getirilmesiyle yok edilmiştir. Taçkapıdan tromplu kubbeye örtülü bir mekâna girilir. Burası içteki avluya geniş sivri kemerle bağlanan bir eyvan durumundadır. Giriş eyvanının iki yanında orijinal birer beşik tonozlu dikdörtgen oda yer almakta ve eyvandan odalara bağlantı sonradan açılmış kapılarla sağlanmaktaydı. Son onarımlarda yapının kuzeydoğu köşesine giriş eyvanının yanına eklenen koridordan ulaşılan iki hacimli bir helâ yapılmıştır. Koridor yüzünden eyvanın doğusundaki mekân daralmıştır. Odalar birer kapı ile kare planlı avluya açılır. Avlunun ortasında bugün modern bir mermer havuz görülmektedir. Eski resimlerden zamanında burada sekizgen bir şadırvan bulunduğu anlaşılmaktadır. Avlunun doğusunda birer kapı ile bağlanan beşik tonozlu üç hücre mevcuttur. Batı tarafında da aynı şekilde üç hücre vardı. Batıdan yapıya bitişen ulucaminin inşası sırasında bu hücrelerin yıkıldığı kabul edilmekteyse de bu değişikliğin caminin büyüdüğü son onarım esnasında gerçekleştirildiği görüşü benimsenmektedir. Yıkılan hücrelerden geriye yalnızca avluya açılan girişleriyle temel izleri kalmış olup temel ve tonoz izlerinden hücrelerin doğu-